

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs Quartvs. Vtrum Pater, & Filius sint vnum principium
Spiritussancti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

tor aliquis per aliquem operari. Prima est libertas in vtroq; operatē, vt scilicet vtrumq; dominium habeat suę operationis. Secundō requiritur ordo & distinctio, non tantum suppositorū, sed etiam virtutum; vt perspicuē demonstratur in littera. Cum igitur inter patrem & filium nō sit ordo & distinctio quantum ad virtutem, sed solum quantum ad supposita, non potest dici, filius spirat per patrem, sicut dicitur pater spirat per filium. Ex quo patet Turrianum & Molinā sequentes Dur. perperam admittere conuersionem in dicta propositione, vt hic etiam aduertit Ripa.

Resicitur
dist. Tur-
riani, &
Molinæ.

ARTICVLVS QVARTVS.

197.
1. dist. 11. q. 4.
2. c. 4. Et
4. contra c.
25. fi. & op.
1. c. 11. fi. Et
op. 9. c. 25.
c. 10. 8. lec.
2. c. 15. lec.
3.

Vtrum Pater, & Filius sint vnum principium Spiritus sancti.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod Pater, & Filius non sint vnum principium Spiritus sancti. Quia Spiritus sanctus non videtur à patre, & filio procedere in quantum sunt vnum: neque in natura, quia Spiritus sanctus sic etiam procederet à seipso, qui est vnum cum eis in natura. Neque etiam in quantum sunt vnum in aliqua proprietate, quia vna proprietate non potest esse duorum suppositorum, vt videtur. Ergo Spiritus sanctus procedit à patre, & filio, vt sunt plures. Non ergo pater, & filius sunt vnum principium Spiritus sancti.

2. Præterea. Cum dicitur, pater, & filius sunt vnum principium Spiritus sancti, non potest ibi designari vnitas personalis, quia sic pater, & filius essent vna persona. Neque etiam vnitas proprietatis. Quia si propter vnā proprietatem pater, & filius sunt vnum principium Spiritus sancti, pari ratione propter duas proprietates pater videtur esse duo principia filij, & Spiritus sancti: quod est inconueniens. Non ergo pater, & filius sunt vnum principium Spiritus sancti.

3. Præterea. Filius non magis conuenit cum patre, quam Spiritus sanctus: sed Spiritus sanctus, & pater non sunt vnum principium respectu alicuius diuine persone. Ergo neque pater, & filius.

4. Præterea. Si pater, & filius sunt vnum principium Spiritus sancti, aut vnum, quod est pater, aut vnum, quod non est pater: sed neutrum est dare. Quia si vnum, quod est pater, sequitur, quod filius sit pater. Si vnum, quod non est pater, sequitur, quod pater non est pater. Non ergo dicendum est, quod pater, & filius sint vnum principium Spiritus sancti.

5. Præterea. Si pater, & filius sunt vnum principium Spiritus sancti, videtur ē conuerso dicendum, quod vnum principium Spiritus sancti sit pater, & filius. Sed hac videtur esse falsa. Quia hoc, quod dico principium, oportet, quod supponat vel pro persona patris, vel pro persona filij, & vtroque modo est falsa. Ergo etiam hac est falsa, pater, & filius sunt vnum principium Spiritus sancti.

6. Præterea. Vnum in substantia facit idem. Si igitur pater, & filius sunt vnum principium Spiritus sancti, sequitur, quod sint idem principium: sed hoc à multis negatur. Ergo non est concedendum, quod pater, & filius sint vnum principium Spiritus sancti.

7. Præterea. Pater, & filius, & Spiritus sanctus, quia sunt vnum principium creaturae, dicuntur esse vnus creator: sed pater & filius non sunt vnus spirator: sed duo spiratores vt à multis dicitur. Quod etiam consonat Li. 1. de tri. dictis Hilari. qui dicit in secundo de Trin. quod Spiritus sanctus à patre, & filio auctoribus constitutus est. à fine libri. Ergo pater, & filius non sunt vnum principium Spiritus sancti.

Sed contra est, quod Aug. dicit in * 7. de Trin. quod Li. 5. de vi. pater, & filius non sunt duo principia, sed vnum principium Spiritus sancti.

Respond. Dicendum, quod pater, & filius in omnibus vnum sunt, in quibus non distinguit inter eos relationis oppositio. Vnde cum in hoc, quod est esse principium Spiritus sancti non opponantur relatione, sequitur, quod pater & filius sunt vnum principium Spiritus sancti. Quidam tamen dicunt hanc esse improprietatem, pater & filius sunt vnum principium Spiritus sancti. Quia cum hoc nomen principium singulariter acceptum, nō significet personam, sed proprietatem, non potest conuenienter dici, quod pater & filius sint vnum principium Spiritus sancti, nisi vnum intelligatur quasi aduerbialiter positum, vt sit sensus, sunt vnum principium, id est, vno modo. Sed simili ratione posset dici pater duo principia, filij, & Spiritus sancti. id est, duobus modis. Dicendum est ergo, quod licet hoc nomen, principium, significet & proprietatem, tamen significat etiam per modum substantiæ: sicut hoc nomen pater, & filius etiam in rebus creatis. Vnde numerum accipit à forma significata, sicut & alia substantia. Sicut dicitur pater & filius sunt vnus Deus propter vnitatem formæ significatæ per hoc nomen Deus, eia sunt vnum & principium Spiritus sancti propter vnitatem proprietatis significatæ in hoc nomine principium.

Ad Primum ergo dicendum, quod si attendatur virtus spiratua Spiritus sancti procedit à patre, & filio, in quantum sunt vnum in virtute & spiratua, quæ quodammodo significat naturam cum proprietate, vt in solis ad 7. arg. huius arti.

Ad Secundum dicendum, quod cum dicitur, pater & filius sunt vnum principium Spiritus sancti, designatur vna proprietate, quæ est forma significata per nomen. Non tamen sequitur, quod propter plures proprietates possit dici pater plura principia, quia implicaretur pluralitas suppositorum.

Ad Tertium dicendum, quod secundum relationes proprietates non attenditur in diuinis similitudo, vel dissimilitudo, sed secundum essentiam. & Vnde sicut pater non est similior sibi, quam filio, ita nec filius similior patri, quam Spiritus sanctus.

Ad Quartum dicendum, quod hac duo scilicet pater & filius sunt vnum principium, quod est pater, aut vnum principium, quod non est pater: non sunt contradictorie opposita. Vnde non est necesse alterum eorum dare. Cum enim dicimus: pater & filius sunt vnum principium, hoc quod dico, principium, non habet determinatam suppositionem: immo confusam pro duabus personis simul: vnde in processu est fallacia figura dictionis à confusa suppositione ad determinatam.

Ad Quintum dicendum, quod hac etiam est vera, vnum principium Spiritus sancti. est pater, & filius, quia hoc, quod dico principium, non supponit pro vna persona tantum, sed indistincte pro duabus, vt dictum est.

Ad Sextum dicendum, quod conuenienter potest dici, quod pater, & filius sunt idem principium, secundum quod ly principium, supponit confusæ, & indistincte pro duabus personis simul.

Ad Septimum dicendum, quod quidam dicunt, quod pater, & filius, licet sint vnum principium Spiritus sancti. sunt tamen duo spiratores propter distinctionem suppositorum, sicut etiam duo spirantes, quia actus referuntur ad supposita. Nec est eadem ratio de hoc nomine, creator, quia Spiritus sanctus procedit à patre, & filio.

D. 493.

D. 496.

204.

D. 113 q.

D. 1062.

In solis ad

7. arg. huius arti.

um arti.

395.

223.

6

D. 1134.

In solutio-

ne præced.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

arg.

In solus ad 1. arg. huius
471
D. 411.
1133.
D. 927.
C. 18.
D. 40.
& filio ut sunt dua persona distincta (ut dictum est) A
non autem creatura procedit à tribus personis ut sunt
personae distinctae: sed ut sunt vnum in essentia. Sed
videtur melius dicendum, quod quia spirans adie-
ctiuum est, spirator vero substantiuum, possumus
dicere, quod pater, & filius sunt duo spirantes, pro-
pter pluralitatem suppositorum, non autem duo spirato-
res propter vnam spirationem. Nam adiectiuum no-
mina habent numerum secundum supposita: substan-
tiu d. vero à seipsis, secundum formam significatam.
Quod verò d. Hylarius dicit, quod spiritus sanctus est à
patre, & filio authoribus, exponendum est, quod po-
nitur substantiuum pro adiectiuo.

PRIMA CONTROVERSIA.

De sensu quaestio: id est, quo sensu queratur: vtrum
Pater & Filius sint vnum principium Spiritus sancti.

Sententia
dispositio.

Vasq. disp. 148. cap. 1. sequens Scotum in 1.
dist. 12. q. 1. & Durand. dist. 24. q. 2. & 3.
& Gabr. dist. 12. q. 1. affirmat quaest. hanc apud
Catholicos esse de solo nomine & modo loquen-
di, an scilicet dici possint pater & fili* duo an po-
tius vnum tantum principium Spiritus sancti:
Quam quaestionem ait in re tam ardua referre
plurimū ne verbis inordinatis errore astruamus.

Sed Cai. duplicem hic ait esse quaestionem: v-
nam de re, an scilicet verè & realiter pater & filius
sint vnum numero principium Spiritus S. alterā
de propositione iam dicta, an scilicet propriè
sumpta sit vera. Sententiam Cai. sequuntur Ca-
nariensis in 2. parte comm. Zumel. disp. 1. Ban. &
Val. super hoc a. qui etiam oppositam sententiam
temerariam esse pronunciant. In eandem senten-
tiam inclinat Pelantius.

Resolutio.

Probatur ex

D. Th. &

alijs quæsti-

onem hic ef-

fe de re du-

plice & non

de solo mo-

do loquendi.

SCIENDVM est, propositam quaestionē quo
ad rem ipsam duplicem proferre sensum. Vnus
est: an pater & filius sint vnum principium Spiritus
S. quo ad virtutem spirandi; quod est quære-
re de vnitatem principij quo, ut patet ex 1. dist. 11.
a. 2. & 3. vbi queritur an Spiritus S. procedat à
patre & filio in quantum sunt vnum in natura.
Alter est, an pater & filius sint vnum principium
quod Spiritus S. ita ut sint vnum spiras vel vnus
spirator. In quo implicatur quaestio de proprie-
tate constitutiva talis principij & de modo vni-
tatis, ut patet ex 1. dist. 29. a. 3. vbi queritur, v-
trum eadem notione pater & filius sint principij
Spiritus S. Certum est autem 1. Th. hic prima
sua conclusione respondere de re significata per
hoc nomen, principium, indifferenter ad vtrum-
que sensum prædictum; siquidem probatio pro-
cedit tam de virtute spiratiua, quam de proprie-
tate constitutiva spiratoris, ut patet; Nam quo
ad neutrum opponuntur pater & filius. Et quam-
uis secunda conclusio sit principaliter de propo-
sitione siue de modo loquendi: includit tamen,
ut congruè loquutionis fundamentum rem si-
gnificatam scilicet proprietatem relatiuam com-
munem patri & filio: cuius vnitatem expressè &
formaliter assumit probatio conclusionis: & ex
ea tanquam ex re significata deducit prædictā
propositionis proprietatem & congruentiam.
Primum autem argumentum cum sua respon-
sione manifestè procedit de re & vtrumque com-
pletur scilicet virtutem & proprietatem. Ex
quibus omnibus apparet primò quaestionem hic
esse de re, & non de solo nomine aut modo lo-
quendi. Secundo quaestionem de re duplicem esse,
ut ante diximus. Quamobrem plures hic mouet
quaestiones expositores ad rem significatam per-

tinentes, qualis ea est quam tractat hic Cai. circa
resp. ad primum argum. Et quamvis proposita que-
stio in priori sensu, scilicet de virtute spiratiua,
paruum ac nullam ferè videatur habere difficul-
tatem, supposita duorum præcedentium articu-
lorum doctrina, cum ijs, quæ supra q. 28. deter-
minata sunt de numero relationum, & q. 32. a.
3. de numero notionum: si tamen S. D. institut-
um ordinatè & scientificè scribentis attenda-
mus, necesse fuit, ut in hoc articulo veluti in pro-
pria sede quaestionem illam ex proprijs & (vt a-
iunt) ex professo determinaret. Difficultas etiā
emergens ex parte principij quod non paucas &
sinuosas speculantibus offert angustias, tam ex
virtute & proprietate spiratiua, quam ex plura-
litate suppositorum spirantium, quā etiam ex
numero diuinarum personarum, ne quarta con-
stituatur in Deo persona, quæ sit & dicatur spi-
rator, ut magis patebit ex dicendis in singulis ad
hunc articulum controuersijs. Cum igitur præ-
dictæ quaestioni annexæ sint intimè prædictæ dif-
ficultates: necesse est eam cōmuniter apud Theo-
logos esse de re, non autem de solo nomine aut
de solo modo loquendi.

Quapropter Vasq. qui de solo nomine qua-
estionem proponit disp. 148. aliam in sequenti dispu-
tatione de re quaestionem instituit: vbi querit,
an S. S. procedat à patre & filio, ut à duobus spi-
ratoribus vi suæ processiois; quæ tamē ad exa-
ctam prioris determinationem est apprime ne-
cessaria. Denique Concilium Flor. sess. vltima, &
Lugd. non de solo modo loquendi, sed de rei
ipsa quaestionem definiūt, ut etiam fatetur Vasq.
Et licet quaestiones de modo loquendi non sint
infructuosæ, sed ad rectam fidei confessionem &
ad euitandos errores maximè necessariæ; hæc ta-
men non est inter huius generis quaestiones præ-
cisè numeranda, ob rationes superius assignatas;
& alias quas hic afferunt Ban. & Zum.

Forma Textus.

RESPONDET S. D. quaesito primò quo ad
rem; deinde relata & reiecta quorundam
opinione respōdet quo ad loquutionis proprie-
tatem.

PRIMA CONCL. est. Pater & filius sunt vnum
principium Spiritus sancti. Probatur. Pater & filius
in omnibus sunt vnum, in quibus non distinguit
inter eos relationis oppositio. Sed in hoc quod
est esse principium Spiritus S. non opponuntur
relatiue; ergo.

SECUNDA CONCL. Hæc propositio est propria:
Pater & filius sunt vnum principium Spiritus sancti.
Probatur primò ratione. Omnia substantiua nu-
merū accipiunt à forma significata; sed hoc no-
men principium est substantiuum & eius forma
significata est vna; ergo propriè dicitur pater &
filius sunt vnum principium Spiritus S. Maior
patet. Minor probatur primò quo ad priorem
partem; quia licet hoc nomen principium signi-
ficet proprietatem, tamē significat eam per mo-
dum substantiui. Quod probatur in similibus;
quia hoc nomen Pater & Filius, etiam in rebus
creatis est substantiuū; & tamē significat proprie-
tatē. Quo ad secundā verò partē probatur; quia
proprietas (nimirū spiratio) hoc nomine princi-
piū significata vna est Patris & Filij. Secundo
probatur conclusio à simili; quia Pater & Filius
sunt vnus Deus propter vnitatem formæ signifi-
catæ per hoc nomen Deus; ergo similiter sunt v-
nū principij Spiritus S. propter vnitatem pro-
prietatis significatæ hoc nomine principium.

CON-

CONTROVERSIA SECUNDA.

Quid significet & pro quo supponat nomen principium in hac propositione; Pater & filius sunt vnum principium Spiritus sancti.

Sententia
Dissarum.

REFERT hic recentiores sententiam O-
chami & Gab. eius discipuli ex primo sent.
dist. 12. qui dicunt quinque. *Primum* est. Sicut
ex spiratione passiva & diuina essentia constituitur
Spiritus S. ita ex actiua spiratione & diuina
essentia constituitur spirator, siue principium
spirandi Spiritum S. quod est quartum constitu-
tum commune patri & filio, distinctum ab utro-
que non re sed ratione tantum; à Spiritu S. vero
propter relatiuam oppositionem distinctum rea-
liter. *Secundum* est. Hoc constitutum non est
quarta persona in diuinis; quia commune est pa-
tri & filio. *Tertium* est. Hoc, quod dico princi-
pium Spiritus S. non supponit immediatè pro
patre & filio, sed pro dicto quarto constituto.
Quartum est. Spirare conuenit formaliter & im-
mediatè illi quarto constituto, ratione cuius di-
cuntur propriè pater & filius vnum principium
Spiritus S. *Quantum* est. Quatenus hoc nomen
spirator, siue principium Spiritus S. supponit
mediatè pro patre & filio, pater & filius dici pos-
sunt plura principia Spiritus S. & plures spira-
tores. Sed ne simplicibus erroris præbeatur oc-
casio, non est hic modus loquendi in usum de-
ducendus.

Mol. *disputatione secunda* sequitur eadem sen-
tentiam quo ad duo priora dicta, & addit alia
duo. *Primum* est. Ratio spiratoris non ita est de
intrinsicâ ratione patris & filij vt est essentia di-
uina. Sed quia spiratio actiua nihil cum patre &
filio pugnat, quin potius eam sibi efflagitant; ra-
tio spiratoris communis est per identitatem rea-
lem & formalem patri & filio, qui suapte natura
eam sibi vendicant; estque vnum per se tam cum
patre, quam cum filio. *Secundum* est in *disputatio-
ne 3.* Hæc vocabula, principium Spiritus S. spi-
rator & spirans substantiue sumpta supponunt
indistinctè & vnica suppositione pro constituto
ex essentia diuina & spiratione actiua, quod in-
diuiduum est subsistens patri & filio commune,
& pro patre & filio siue sigillatim siue simul spe-
ctentur.

Val. tria dicit. *Primum* est. Principium Spi-
ritus S. est vnum quiddam simplicissimum, quod
constat ex persona patris & filij, & essentia diui-
na ac relatione spiratoris identificans sibi patrè
& filium. *Secundum* est. Spiritus S. procedit quo-
que à patre & filio vt plures ac distinctæ personæ
subsistentes sunt. *Tertium*. Hoc nomen principium
vt nomen est singulare supponit determinatè
pro vno illo simplicissimo, & hæc est maximè
propria suppositio ei: quia magis propriè est no-
mè singulare quàm commune. Vt autè id nomè
habet conditionem nominis communis, sic sup-
ponit pro vtraque persona confusè & pro neu-
tra determinatè. Et ex his latè ab eo declaratis
profitetur se ad bonum sensum reducere omnes
Theologorum sententias, etiam eas quæ cõmu-
niter reputantur absurdæ.

Tur. siue Canariensis dicit tria. *Primum* est.
Non est asserendum quartum constitutum in
diuinis, ne videamur etiam verbis insinuare
quaternitatem personarum. *Secundum* est, Spi-
rator nihil aliud est quàm spiratio seu virtus
spirandi per se subsistens in concreto significa-

At hoc nomine spirator, seu hoc nomine principium
Spiritus S. *Tertium* est. In hac propositione, Pa-
ter & Filius sunt vnum principium Spi-
ritus sancti illud nomen principium accipitur
determinatè pro relatiuo communi Patri &
Filio, & etiam confusè pro patre & filio si-
mul.

Vasq. duo dicit. *Primum*. Cum dicitur, Pa-
ter & Filius sunt vnum principium Spiritus S.
nomen principij non supponit indeterminatè,
sicut terminus homo in hac propositione, ho-
mo currit: sed singulariter, sicut terminus Deus
in hac, Pater & Filius sunt vnus Deus. Cum e-
nim dicimus, Pater & Filius sunt vnum princi-
pium spirandi; perinde est ac si dicamus, sunt
hoc principium spirandi; quia principium spi-
randi vnum tantum est. *Secundum* est. Spirator
non constituitur ex essentia & spiratione actiua
veluti ex proprietate contrahente, vt voluit
Gabriel: sed spirator est natura cum proprie-
tate communi spirandi, connotando suppo-
sita in obliquo, non hoc aut illud particu-
lare.

Caiet. hic circa resp. ad 4. & quintum ait regu-
lam illam; sub prædicato confusio licet descen-
dere ad eius singularem per propositionem de dis-
iuncto extremo; non habere locum vbi sub præ-
dicato non sunt plura singularem, sicut in re pro-
posita; nam singulare principij non est pater aut
filius, sed hoc principium quod vnum numero
est. Quibus verbis videtur significare nomen
hoc principium dictum de patre & filio suppo-
nere pro illo communi singularem, qui est spira-
tor. Quam sententiam sequitur Iauel. dicens,
hic non esse suppositionem communem mo-
bilem sed immobilem: cum hic non sint plura
singularem principij, ad quæ possit fieri descen-
sus.

Capr. in 1. distinct. 12. quest. 1. ait primò nomen
illud principium supponere confusè & immobi-
liter, cum habeat copulatum subiectum; sicut
etiam ista, Parisijs & Romæ venditur iste piper;
& ideo (inquit) non licet descendere dis-
iunctiue, quia esset fallacia figuræ dictionis à sup-
positione confusa ad determinatam; & ideo non
valet, sunt principium, ergò sunt hoc vel hoc
principium. *Secundo* ait licere descendere dis-
iunctiue sic, ergò Pater & filius sunt hoc vel hoc
principium, demonstrando per primum hoc vn-
nam personam, & per secundum hoc aliam. Ex
quo apparet Capr. sensisse nomen hoc princi-
pium supponere primò & immediatè pro per-
sonis patris & filij vt sunt spirantes, non autem
pro singularem vtrique communi, qui est spira-
tor; quamvis assermet idem nomen significare
formam, quæ non plurificatur scilicet spiratio-
nem.

Bannes tria dicit. *Primum* est. Spirator non
est quartum constitutum ex essentia & spirato-
re. *Secundum* est. Sicut cum dicimus, pater
& filius & spiritus sanctus sunt vnus Deus, idem
Deus & hic Deus prædicatum Deus accipitur,
& supponit pro vno singularem illius termini con-
creti, qui est hic Deus: ita cum dicimus, pater
& filius sunt vnum principium spiritus sancti,
verificatur propositio de hoc principio singu-
larem relatiuo quidem ad spiritum sanctum, sed
communi patri & filio; quemadmodum hic
Deus singularissimus communis est tribus per-
sonis. *Tertium* est. Prædicatum illud princi-
pium habet suppositionem confusam in hoc
sensu, quod accipitur pro aliquo multis com-
municabili indistincte. Vnde cum dico, pater &
filius

filius sunt vnum principium, quod est pater, re-
latium illud quod dupliciter potest accipi. Vno
modo copulatiue, vt sit sensus, pater & filius
sunt vnum principium, & illud est pater: & sic
est vera propositio. Alio modo dictio illa, quod,
accipitur restrictiue respectu predicati, vt scilicet
totum hoc sit vna propositio categorica,
pater & filius sunt vnum principium Spiritus S.
quod est pater, cuius predicatum sit vnum prin-
cipium, quod est pater: & in hoc sensu falsa est
propositio & negatur à D. Thom. in respons.
ad 4.

Zum. dicit sex. *Primum.* Nullo modo debe-
mus affirmare quartum constitutum distinctum
à patre & filio & Spiritu sancto. *Secundum.* Spi-
ratio constituit relatum tantum, & ideo habet
officium puræ relationis iam adueniens personæ
constitutæ; & idcirco nullo modo præintelligi-
tur origini ipsius Spiritus S. *Tertium.* Spirator
prout est formaliter quid relatum, non potest
immediatè supponere nisi pro patre & filio, di-
uerso tamen modo, quam principium Spiritus
sancti vt sic: Nam principium Spiritus S. dicit
patrem & filium, vt habent eandem voluntatem,
& conueniunt in hoc modo habendi illam scilicet
absque processione voluntatis; hoc namque
est habere vnam virtutem spirandi. At verò spi-
rator relatiue supponit pro patre & filio vt sunt
vnum in relatione spirationis; quia de formali
significat relationem, connotat verò quasi sub-
iectum ipsius relationis immediatum patrem &
filium; non enim intelligitur (inquit) hæc re-
latio immediatè coniuncta essentia; sed vt im-
mediatè in patre & filio. *Quartum* est. Principiū
Spiritus sancti supponit pro patre & filio simul,
& pro vnoquoque eorum seorsum; ita vt neque
habeat tantum suppositionem confusam vel col-
lectiuam, neque tantum determinatam; sed vtrā-
que simul. *Quantum* est. Rationabiliter concedi-
tur quod in sæpe dicta propositione nomen il-
lud, principium, accipitur determinatè pro spirato-
re; nam sicut Deus est communis patri & filio,
ita & spirator: & sicut non sunt plures Dij, ita
nec plures spiratores nec plura principia. *Sextum*
est. In his propositionibus pater & filius sunt v-
num principium Spiritus S. seu idè principium,
aut hoc principium, predicatum habet supposi-
tionem confusam; quia accipitur pro aliquo
multis communicabili indistinctè. Et sicut in his
propositionibus, pater & filius & spiritus S. sunt
vnus Deus, hic Deus, & idem Deus predicatum
accipitur, & supponit pro vno singulari illius
termini concreti, nempe hic Deus; ita cum dici-
mus, quod pater, & filius sunt vnum principium
spiritus sancti, supponit dictio illa, principium,
pro hoc principio singulari relatiue quidem ad
spiritum S. sed communi Patri & Filio.

Suar. lib. 10. de Trin. dicit quatuor. *Primum cap.*
4. Sententia Ocham. & Gab. de quarto consti-
tuto quod sit immediatum principium spiritus
sancti, falsa est. *Secundum* in 7. cap. Predicatum
illud spirator aut principium nō habet vim ter-
mini collectiui, vt ideo supponat pro patre &
filio simul, vt videtur hic docere D. Thom. &
Caiet. & Capr. in 1. dist. 7. & 12. quasi 1. dicentes
predicatum illud supponere confuse & immo-
biliter ratione illius particulæ, & posita ex parte
subiecti. *Tertium* spirator immediatè ac de-
terminatè supponit pro subsistente in hac vir-
tute spirandi, ita vt ex parte virtutis dicat sin-
gularitatem: ex parte verò subsistentiæ commu-
niter & confuse dicat subsistens in illa virtute

cum conditione sufficienti ad spirandum: & ideo
potest de patre & filio, tam simul quam sigilla-
tim predicari: quamuis de patre & filio simul
nulla persona determinatè vt talis est, possit pre-
dicari. *Quartū.* si sumatur spirator pro illo prin-
cipio, quod includit nō solum totam virtutem,
sed etiam omnem conditionem adequatè neces-
sariam in principio spiritus S. supponit pro pa-
tre & filio simul, vt ait D. Th.

Ripa sententiam sic approbat Cap. & Cai. vt
opinionem simul amplectatur Mol. de constitu-
tione spiratoris tanquam à D. Th. doctrina mi-
nimè dissonantem.

QVÆSTIO hæc non est de principio, quo
spiratur spiritus S. de hoc enim nulla est inter
orthodoxos controuersia; consentiunt enim om-
nes spiritum S. procedere à Patre & filio, in
quantum sunt vnum in virtute spiratiua, vt hic
ait San. Doct. ad primum. De quo vide si placet
Suar. lib. 10. cap. 5. latè differentem. sed questio
est de principio, quod spirat spiritum S. an scilicet
sit vnum aliquod subsistens constitutum ex
spiratione & essentia, aut quouis alio modo; an
autem sit pater & filius vt habentes spirandi po-
tentiam, & pro quo supponat nomen hoc prin-
cipium.

IN HAC verò difficultate attigisse me verita-
tis punctum existimaui, si definitionem eius
ex Angel. nostri D. mente protulero. Sunt au-
tem plura eiusdem S. D. asserta mentem eius nō
obscure significantia. Primum est in primo sen-
tent. dist. 29. art. 4. vbi sic ait. Vna ergo numero
notio est patris & filij, secundum quam principium Spi-
ritus sancti dicuntur: & quibusdam interpositis: Cu-
igitur communis spiratio nominet specialem rationem
principij, secundum specialem modum originis, impossi-
bile est, quod sit nisi vna numero in patre & filio. Hæc
ibi. Ex quibus verbis satis apertè colligitur spi-
rationem actiuam, prout est notio & relatio, ef-
se rationem specialem principij, id est specialiter
constitutiuam principij, & secundum eam
patrem & filium dici principium spiritus S. si-
cut dicimus paternitatem esse specialem ratio-
nem principij, quod est pater, id est specialiter
constitutiuam, & secundum eam patrem dici
principium. Quod patet etiam ex quæsito in il-
lo articulo; quærit enim, vtrum eadem notione pa-
ter & filius sint principium: quod est quærere: vtrū
eadem notione, quæ est relatio, constituentur
in esse principium spiritus S. igitur responsio in-
telligenda est etiam de ratione constitutiuā prin-
cipij. In distinctione autem vndecima, articulo
2. & 3. ita loquitur S. D. Pater & filius spirant spi-
ritum sanctum in quantum sunt vnum in potentia spi-
ratiua, quæ dicit aliquid quasi medium inter essen-
tiam, & proprietatem: eo quod dicit essentiam sub
ratione proprietatis: sic enim actus notionalis ab essen-
tia egreditur; generatio enim ab essentia non egredi-
tur in quantum est essentia, sed in quantum est pa-
ternitas. Et si ista scilicet essentia, & paternitas dif-
ferrent in diuinis, egrediretur generatio ab vtroque;
sed à paternitate immediatè, & ab essentia sicut à
primo principio. Similiter dico, quod spiratio egredi-
tur ab essentia, non sicut à spirante, sed sicut à prin-
cipio spirationis, in quantum habet rationem alicuius
notionis, quæ est communis patri, & filio, quæ dicitur
communis spiratio. Et ita spiratiua potentia dicit es-
sentiam sub ratione talis proprietatis. Et ideo
dico, quod procedit spiritus sanctus à patre, &
filio, in quantum sunt vnum in essentia, & in aliqua
notione, scilicet cōmuni spiratione. Hæc ibi S. Tho-

Sensus qd.
fili.

Resolutio.
Principium
quod spirat
essentia, sicut
ne spirare
constitutum
vnam sub-
sistentia ex es-
sentia, &
cōmuni pro-
prietate scilicet
spiratiua.

mas. Vbi perspicue docet primò ante actum spirationis in essentia, & consequenter etiam in patre & filio modo nostro concipiendi intelligi notionem communem Patri & filio, quæ dicitur communis spiratio: Sicut in persona patris ante actum generationis concipitur notio siue relatio paternitatis, quæ pater constituitur in esse patris, ut sit principium generationis; alioquin vana & inutilis esset comparatio inter paternitatem & spirationem: nec verè ac propriè diceretur spiratio egredi ab essentia, sicut à principio spirationis, in quantum habet rationem alicuius notionis, &c. sed potius ideo habere ratione alicuius notionis, quia ab ea egreditur actus, si notio non præcedit sed consequitur actum. Et præterea certum est spiratuiam potentiam in patre & filio præcedere actum spirandi; igitur etiam relatio spirationis, siue qua non habet essentia rationem potentie spiratiuæ. Sicut ergo in spiratiua potentia, quæ est principium quo, præintelligitur spiratio ut notio & relatio, ante spirationem ut actio est: ita in spirantibus siue spiratore, scilicet patre & filio, quibus conuenit prædicta potentia & per eam actus spirandi, prius intelligitur spiratio ut notio & ut relatio spiratoris constitutiuæ, quam eadem ut actio ex spiratiua potentia proueniens. Sicut enim potentia præcedit actum, ita multo magis id est principium ipsius agens. Idem confirmant ea verba præsentis articuli, *ly principium significat proprietatem per modum substantiæ; sicut ly pater, & filius in rebus creatis. Unde numerum accipit à forma significata, sicut alia substantia, &c.* Et in primo sententiarum idem expressius affirmat; igitur forma constitutiuæ principij in esse principij est relatio spirationis; ergo præintelligitur actus spirationis. Probatur illatio; quia principium omne cum sua propria forma præcedit actum suum, si non tempore vel natura saltem cogitatione; alioquin nec esset nec intelligi verè posset esse principium: cum de ratione principij sit ordo ad id, quod ex eo procedit. Docet præterea S. D. in dictis verbis in ratione spiratiuæ potentie claudi essentiam & relationem ad Spiritum S. igitur multo magis in ratione spiratoris, cuius est spiratiua potentia, utrumque clauditur: at in spiratore secundum propriam & formalem rationem spiratoris (quidquid sit de conditione) nihil aliud intelligitur, quàm essentia diuina subsistens & relatio spirationis; ergo spirator constituitur ex essentia & relatione spirationis. Ad cuius euidentiam.

Secundo considerandum est ex D. Th. in primo sent. dist. 11. Spiritum S. procedere à patre & filio in quantum sunt vnum, & in quantum sunt plures. Si quidem omnis actio ad duo refertur originaliter, nimirum ad agens, quod est ipsum suppositum, & ad principium actionis, quod est aliqua forma in ipso substantialis vel accidentalis. Dicitur igitur illa in quantum potest dicere siue specificare conditionem agentis, vel principium actionis. Si dicat conditionem agentis: sic procedit Spiritus S. à patre & filio, in quantum sunt plures & ut distinctæ personæ. Si autem dicat conditionem principij actionis: sic procedit ab eis, in quantum sunt vnum; quia cum vna operatio non sit nisi ab vno principio, oportet aliquid esse vnum in patre & filio, quod est principium huius actus, quod est spirare, qui est vnus & simplex, quo vna & simplex persona spiritus sancti procedit. Hæc fere ad verbum D. Th. Ex quibus apparet in principio quod spiratiuo duo considerari. Vnum est ratio formalis

A ipsius principij constitutiuæ, quam S. D. ait esse formam substantialem vel accidentalem: hæc autem in re propoſita est essentia cum notione spirationis. Alterum est conditio agentis scilicet spirantis vel spiratoris: hæc verò est pluralitas personarum; eo quod Spiritus sanctus procedat ut amor mutuus & nexus duorum. Itaque si solam rationem formalem principij spiratiui siue spiratoris attendamus; dicendum est spiratorem ex essentia ut subsistente, & relatione spirationis constitui. Nam quemadmodum Spiritus S. ex relatione spirationis & essentia ut subsistente constituitur in suo esse personali relatiuo ad spiratorem; ita spirator eius correlatiuum oportet ut constituitur in esse spiratoris ex essentia ut subsistente, & relatione quæ est actiua spiratio. Et confirmatur; quia sicut processio quæ relatio est constitutiuæ Spiritus sancti, in sua intrinseca ratione & completo conceptu includit essentiam ut subsistentem & relationem: ita & spiratio & quælibet alia relatio diuina; igitur sicut paternitas & pater subsistens est, ita spiratio & spirator. Quod autem spirator non sit persona cui conuenit incommunicabilis subsistentia, hoc ideo est; quia nullam habet oppositionem relatiuam ad patrem & filium, & propterea idem est realiter cum utroque. Sed hoc non tollit prædictam spiratoris rationem formalem constitutiuam, nec eius subsistentiam: Sicut identitas Dei cum tribus non tollit à Deo proprium & formale Dei constitutiuum, nec eius subsistentiam, sed eam dumtaxat statuit esse pluribus personis communem: aliud est enim esse subsistens, & aliud esse incommunicabile. Et quemadmodum Deus vnus est indiuiduum & singulare subsistens pluribus commune, non ponens in numerum cum tribus personis: ita spirator singulare quoddam est & indiuiduum subsistens duabus personis commune, scilicet patri & filio, cum eis non ponens in numerum. Sicut enim in Deo ratio deitatis non diuiditur ut sit multiplex; ita nec ratio spirationis in spiratore diuiditur: & ideo rectè dicitur indiuiduum.

Tertio considerandum est, quamlibet ex quatuor relationibus diuinis immediatum habere respectum vnitatis per se, & identitatis cum essentia; adeo ut quamuis modo nostro concipiendi prius intelligantur paternitas & filiatio in essentia Dei, quam spiratio passiua; non tamen intelligitur aduenire passiua spiratio deitati mediante paternitate & filiatione, sed immediatè, ut per se vnum & idem cum natura diuina. Non enim existimandum est illum esse ordinem inter diuinas relationes & essentiam in Deo, quem habent gradus metaphysicales ad inuicem & ad ipsum ens: ita videlicet ut quemadmodum sensitiuum aduenit enti medio viuente, & rationale medio sensitiuo; ita spiratio actiua vel passiua intelligatur aduenire deitati media paternitate & filiatione. Falsa est enim hæc imaginatio; nam ut ante diximus, quælibet diuina relatio intimè claudit essentiam: & cum ea immediatè ac per se vnitatem habet & identitatem realem & formalem à parte rei. Et quoniam spirator ut sic nullam habet relatiuam oppositionem ad patrem aut filium: idcirco spirator vnus est realiter & formaliter à parte rei cum patre & filio: qui ex proprijs suis rationibus vnitatè per se sibi vendicant cum spiratore; tunc propter secundam vtriusque, scilicet patris & filij voluntatem; tunc propter eam communem rationem, quod amor procedit à voluntate intelligentis media conceptione. Nō

tamen

tamen intrinsecè clauditur ratio spiratoris in rationibus patris & filij; cum ante relationem spirationis in Deo cogitatam completè constitutas intelligamus personas patris & filij ex communi diuinitatis essentia & proprietatibus relatiuis, scilicet paternitate & filiatione.

Hæc verò, quæ hucusque diximus, procedūt de spiratore considerato secundum eius rationē formalem constitutiuam. Si verò conditionem eiusdem spiratoris attendamus, pluralitatem scilicet personarum, quasi ad eius integrum conceptum & complementum pertinentem.

Quartò dicendum est spiratorem quodammodo constitui ex essentia, spiratione & duabus personis, scilicet patris & filij, vt bene probat hic Val. & patet ex dictis; quoniam Spiritus sanctus necessariò procedit à patre & filio, vt vnum sunt in virtute spiratiua; igitur Spiritus sanctus procedit à patre & filio, vt sunt vnus & idem spirator; ergò in ratione spiratoris clauduntur necessariò pater & filius vt personæ spirantes: quartū pluralitas rationem habet conditionis per se requisitæ in spiratore. Et quemadmodum Petrus est immediatè intelligens vt quod: & eius etiam anima, quia subsistens est, immediatè intelligit vt quod: ita spirant immediatè pater & filius, & nihilominus etiam spirator est immediatè spirans, loquendo etiam de spiratore in priori sensu; atque ita dicentes Spiritum S. à patre filioque procedere, non negamus sed hoc ipso affirmamus illum à spiratore procedere, cum à patre & filio non procedat Spiritus S. nisi quatenus vnum sunt in virtute spiratiua: ac proinde vt vnus & idem spirator sunt.

Explicatur
duplex sup-
posito huius
nominis
principium
sive spirato-
ris, & con-
ciliantur
sententiæ.

Quintò obseruandum est, nomen hoc principium dictum de patre & filio rationem habere nominis singularis, & simul etiā nominis cōmunis: sicut hoc nomen Deus, vt inquit S. D. *infra q. 39. a. 4. ad 1.* Nam cum terminis singularibus in hoc conuenit, quòd forma significata non multiplicatur; cum terminis verò communibus conuenit in hoc, quòd forma significata inuenitur in pluribus suppositis, magis tamē habet de ratione termini singularis, quàm communis. Nam vt terminus sit singularis, sufficit vt eius significatum non multiplicetur, sed sit vnum numero; vt autem sit communis, propriè loquendo, requiritur pluralitas formæ significatæ, siue proprij significati; nec sufficit quæuis pluralitas rerum, quibus forma vel res significata sit communis. Cum itaque nomen hoc, *principium*, dictum de patre & filio, vnam habeat formam significatam scilicet spirationem, vt affirmatur in textu; quāuis hæc pluribus sit personis communis; non erit nomen principij vel spiratoris magis cōmune, quàm singulare, sed è contra. Quatenus igitur nomen principij siue spiratoris est singulare, determinatè significat spiratorem & pro eo supponit; vt verò communis termini rationem habet, supponit confusè, vt ait S. D. *hic ad 4.* pro duabus personis simul; quia scilicet sub hoc communi, quod est principium, non semper licet ad patrem aut filium determinatè descendere, sed potest vel vterque vel alter eorum supponi, prout exigit propositionis natura vel eius subiectum, in qua prædicabitur hoc nomen principium. In hac enim propositione, Pater est principium, sola determinatur persona patris, de qua prædicatur esse principium. In hac verò, Pater & Filius sunt principium Spiritus sanctus quia de vtraque prædicatur nomen principij, vtraque simul determinatur. Itaque nomen illud, *principium*, supposi-

tionem habet secundum se pro vtraque persona confusam: non in eo sensu, vt tam pater quàm filius seorsum sit illud omne, quod significat hoc nomen principium Spiritus sancti; alioquin pater esset filius & è cōtra; sed id de quo prædicatur principium vel vtraque vel altera potest esse persona, prout enunciationis subiectum vel ratio postulauerit, vt ante diximus.

Nec quærendū est signum siue particula confusua illius termini, principij cum sit naturalis cuiilibet cōmuni termino confusa suppositio, vt notat Capr. *in 1. dist. 12. q. 1.* & hic aduertit Cai. & elicitur ex simili doctrina D. Th. *in 3. sent. dist. 1. q. 2. a. 4.* quin potius inquirendum est distincti-
uum siue determinatiuum, quando distinctè supponit aut significat aliquod inferiorum; vt si dicam, homo Petri filius ambulat, nomen illud homo, quod ex se confusè supponit, contrahitur per illam particulam, Petri filius, ad standum determinatè pro hoc homine.

Et ex his sequitur malè suar. in d. c. 7. imposuisse D. Thom. quod docuerit in responsionibus ad argumenta nomen illud *principium* vim habere termini collectiui, & ideo supponere pro patre & filio simul; nihil enim vnquam simile dixit, aut ex eius doctrina iam satis explicata deduci potest.

Plura de dicti nominis confusa suppositione tradunt Capr. *vbi sup.* Ban. Zum. & Ripa *super hoc a. c. 1.* & alij, quos lege si placet.

Postremò aduerte, sententias expositorum supra relatas ex maiori parte verbis esse magis quàm sensu differentes. Nam quoad 4. illud cōstitutum, in quo præcipua videtur esse dissensio, Turrianus qui primus illud impugnauit, affirmat spiratorem esse spirationem per se subsistentem in concreto significatam determinatè hoc nomine spirator, seu hoc nomine principij; negat autem quartum constitutum, ne ponatur quaternitas in diuinis. Quod idem significat Ban. *in 1. dicto*, Zum. *in 5. & 6.* Vasq. *in 1. & 2.* suar. *in 3.* Iam autem ostendimus quartum illud constitutum non esse personam, neque ponere in numerum cum alijs personis, & tamen esse subsistens ac singulare: sicut hic Deus. Non erat igitur quaternitatis in Deo timenda consequentia ex dicto 4. constituto; quod eadem ratione Caiet. noster affirmaret, qua singulare deitatis concretum essentialiter subsistens. f. hunc Deum tribus personis siue personalibus subsistentijs realiter identificatum affirmat: sequelam ex eo negans quaternitatis in diuinis.

De suppositione verò eiusdem nominis minor adhuc est inter expositores dissensio, vt videre est ex relatis eorum dictis. Nam qui communem asserunt spiratorem relatione constitutum, consequenter etiam affirmant nomen spiratoris siue principij habere primò suppositionem singularem pro illo singulari communi subsistente: secundò confusam pro suppositis, quibus est communis. Qui verò negant illud commune subsistens, non omnes negant in eo nomine suppositionem singularem & determinatam; nam Torres & alij eam admittunt.

PRIMA CONCL. Ex diuina essentia & spiratione, prout est relatio concepta ante omnem actum spirandi, constituitur spirator siue principium spirationis vt quod, quantum ad omnem eius rationem formalem. Hanc superius explicauimus & pluribus argumentis stabiliiuimus; & probat ac defendit eam Mol. *in d. disp. 2.*

SECUNDA CONCLVS. Sumendo spiratorem, non solum quo ad omnem eius rationem formalem, sed

Calomnia
suar.
reijciunt.

Conciliat
tur sententiæ

Conclusio
nes de
ductæ, &
probata

sed etiam quod ad conditionem per se requisitam, A
que est pluralitas suppositorum, constat non so-
lum esse essentia & spiratione, sed etiam ex patre &
filio.

TERTIA CONCL. Spirator æquè immediatè
spirat, sicut pater & filius: & è contra.

QUARTA CONCL. Nomen spiratoris aut prin-
cipij, quod est commune patri & filio, significat deter-
minate singulare subsistens commune patri & filio,
quod ex essentia & relatione spirationis constituitur;
& pro eo supponit determinatè: supponit autem con-
fusse pro patre & filio, modo superius explicato.

CONTRA primam concl. argum. Ban. Primò;
quia ponit quaternitatem in diuinis. Secundo;
quia sequitur Spiritum S. non immediatè pro-
cedere à patre & filio, sed ab hoc quarto consti-
tuto, contra sacram scripturam Iohannis 15. dicen-
tem Spiritum S. procedere à Patre & Filio, non
autem ab hoc quarto constituto. Tertiò; quia se-
quitur, quod Spiritus sanctus immediatè à nulla
persona procedat, sed ab hoc quarto constituto,
quod non est persona. Resp. ad primum nullam
esse consequ. loquendo de quaternitate rerum
realiter distinctarum, quomodo definit Later.
Concilium in capit. Damnamus, de summa Trin. &
fide Catholica, non esse in Deo quaternitatem. Si
verò sub distinctione deducatur, videlicet realiter,
aut saltem formaliter distinctorum, certum est
esse quaternitatem in diuinis; cum in Deo sint
quatuor relationes reales; quamvis una scilicet
spiratio non sit realiter sed virtualiter tantum à
duabus, scilicet paternitate & filiatione distin-
ctas; reliquæ verò tres realiter ab inuicem dis-
tinguantur. Ad secundum iam dictum est æquè
immediatè procedere Spiritum S. à patre & filio
& à spiratore, qui cum eis non ponit in nume-
rum, sed idem est realiter cum utroque; nec op-
positum habetur ex scriptura. Et per hæc solui-
tur etiam tertium argumentum.

CONTRA eandem concl. & simul etiam contra
quartam argum. Zumle. & post eum Suar. Pri-
mo. Pater & filius non spirant nisi ut constitu-
ti per paternitatem & filiationem & essentiam
communem, ergo principium Spiritus S. dictum
de patre & filio, non supponit nisi pro consti-
tuto ex paternitate & filiatione, & non pro con-
stituto communi ex aliqua proprietate & essen-
tia diuina. Pater antecedens & consequentia quo-
niam hæc proprietates non potest esse nisi spiratio
actiua; sed hæc non potest constituere principium
Spiritus S. ut sic; quia hæc non supponitur produ-
ctioni Spiritus S. sed potius ex illa resultat no-
stro modo intelligendi. Confirmatur (inquit
Zum.) quia principium ut sic non dicit relatio-
nem, sed illud suppositum, à quo alius produci-
tur: at Spiritus S. producitur à Patre & filio, ut v-
no principio; ergo, Resp. falsum esse antec. Et cum
dicitur spiratione actiuam non posse constituere
principium Spiritus S. quia non præsupponitur pro-
ductioni Spiritus S. responderetur id falsum esse.
Nā quemadmodum paternitas, prout est relatio
concepta, præcedit generationem & constituit
patrem; quamvis ut exercita consequatur ac-
tum generationis: ita spiratio ut concepta
præcedit productionem Spiritus Sancti, &
constituit spiratorem: licet ut exercita spira-
tionis actum consequatur. Ad confirmationem
negatur antecedens. Principium enim ut quod
dicit relationem ut subsistentem: sicut hoc
principium filij quod est Pater dicit relatio-
nem paternitatis ut subsistentem. Et quam-
uis principium Spiritus Sancti, qui est spirator,
Naz. in 1. part. D. Th. tom. 2.

includat patrem & filium modo superius ex-
plicato: significat tamen indiuiduum siue sin-
gulare subsistens utrique commune.

Sed hanc responsionem impugnant Zumellus
& Suar. Primò; quia paternitas est constitui-
ua personæ patris; neque ante illum est sup-
positum, quod possit operari: at verò spira-
tio supponit personam constitutam, quæ po-
test operari: unde non constituit personam,
sed relatiuum tantum; ergo nullo modo præ-
intelligitur origini Spiritus Sancti, sicut pater-
nitas generationi, sed longè est diuersa ratio.
Quod probat etiam autoritate D. Thom. infra
quæst. 40. art. 4. ubi sic loquitur: Origo actiue
significata prior est secundum intellectum, quam ve-
latio personæ originantis; quæ non est personalis; si-
cut actus notionalis spirationis secundum intellectum
præcedit proprietatem relatiuam inominatam com-
munem patri, & filio. Sed proprietates personalis pa-
tris potest considerari dupliciter. Vno modo ut est re-
latio: & sic iterum secundum intellectum præsuppo-
nit actum notionalem. Alio modo secundum quod
est constitutiva personæ, & sic oportet, quod præin-
telligatur relatio actui notionali, sicut persona a-
gens præintelligitur actioni. Hæc D. Thom. Ex
quibus apparet relationem spirationis omnibus
modis præsupponere spiratorem, non autem
eum constituere; alioquin nulla esset illa differ-
rentia, quam ibi statuit S. D. inter prædi-
ctas relationes. Respond. nullam esse consequ.
Nam licet spiratio non constituat personam, sed
supponat duo supposita constituta scilicet pa-
trem & filium; constituit tamen spiratorem mo-
do superius explicato. Ad autoritatem D. Th.
dico in illo articulo. quæri principaliter ordi-
nem inter actus notionales & proprietates per-
sonales; id enim pertinebat ad vltimam deter-
minationem difficultatis motæ in præcedenti-
bus articulis de constitutiuis personarum, ad quā
nihil conferebat distinctio spirationis ut relatio
& ut constitutiva: & ideo non fuit ibi sollicitus
de applicatione huius distinctionis ad relatio-
nem spirationis, sed ea omissa transiit ad perso-
nalem proprietatem patris. Comparando nam-
que spirationem ad supposita, de quorum con-
stitutiuis ibi loquitur S. D. certum est eam con-
sequi, non præcedere; quamvis spiratoris sit cō-
stitutiuum. Secundo dico relationem spirationis
consequi ad originem sumptam ratione suppo-
siti originantis, quod est ipsum suppositum, si-
ue sit vnum siue plura, præcedere spirationem;
quod verum est; nam supposita patris & filij
præcedunt communem relationem spiratio-
nis.

Secundo sic arguit. In creaturis relatio pa-
ternitatis nullo modo præintelligitur genera-
tioni; quia non constituit personam quæ ge-
nerat, sed præsupponit illam iam constitutam.
Et pariter, si in æterno patre intelligeremus
proprietatem absolutam constitutiuam perso-
næ, paternitas nullo modo præintelligeretur
generationi; & tunc principium generationis
ut sic non supponeret pro constituto per pa-
ternitatem, sed per illam proprietatem absolu-
tam; at ita se habet nunc spiratio respectu pa-
ternitatis & filiationis; ergo. Respond. nul-
lam esse consequentiam & longè disparem esse
rationem; nam relatio paternitatis in creaturis
non est intrinsecè substantia, sicut relatio diui-
na, qualis est spiratio: & ideo quamvis spi-
ratio præsupponat personas patris & filij, con-
stituit tamen singulare subsistens utrique per-
sonæ commune. Ad illam autem conditiona-
lem;

Replicam
Zumel. &
Suarez.

Solut.

Obi. 3.

Solut.

lem; *si in eterno Patre*, &c. dico propositionem A illam esse impossibile, & ad illam duo sequi contradictoria per intrinsecam consequentiam. Nam si persona patris per absolutam proprietatem constitueretur, sequeretur patrem non esse consubstantialem filio, & consequenter patrem non esse patrem. Sequela probatur; quia distinguerentur pater & filius per absolutam; ac proinde per essentiam; igitur filius procederet à patre diuersus in essentia sicut creatura: cui non nisi metaphoricè conuenit filia-

Obiectio 4. Tertiū. Principium quo istarum processionum est essentia cum relatione constitutiuā personae producentis; ergo cum iam suppositum est constitutum cum sufficienti principio quo, ut est essentia vel voluntas, intelligitur sufficiens principium productionis in tali natura; igitur eo ipso, quod pater & filius intelliguntur esse constituti ut completa supposita diuinæ naturæ, intelligitur ut sufficiens principium cuiusque actionis & productionis possibilis, tam creationis quam spirationis; ergo principium Spiritus sancti ut sic dicit ipsum patrem & filium immediatè, ut sunt vnum in virtute spirandi, & non constitutum per relationem spirationis. *Resp.* falsum esse antecedens formaliter & precise sumptum. Nam ut supra diximus ex D. Th. principium quo processionis Spiritus S. est essentia sub ratione communis notionis, quæ est spiratio. Et quemadmodum generatiua potentia dicit essentiam sub ratione paternitatis: ita spiratiua potentia, quæ est principium quo, dicit essentiam sub ratione spirationis; igitur principium quod erit spirator constitutus ex essentia & spiratione. Quomodo verò in spiratore claudantur Pater & filius, satis explicauimus.

Obiectio 5. Contra eandem conclus. argum. Suar. Idem est sufficiens & immediatum principium productionis per voluntatem, quod est principium productionis per intellectum; ergo sicut pater ut constitutus sua proprietate personali immediatè generat, ita etiam immediatè spirat; & è cōuerso sicut non potest dari constitutum commune immediatè producens per intellectum, ita nec per voluntatem. Consequ. clara est. Antecedens patet; quia amor procedit ex cognitione: unde idem est amans qui est intelligens; ergo idem etiam immediatè producit amando qui producit intelligendo. Et eadem (inquit) ratio cum proportionem est ad filium applicanda; quia licet ille non sit principium productionis per intellectum, quia per illam accipit esse; tamen supponitur persona intelligens ante productionem per voluntatem; ergo iam constitutus per suam proprietatem sicut immediatè amat cum patre, ita etiam immediatè producit per illum amorē quicquid naturaliter produci potest. Patet consequentia; quia iam habet voluntatem & amorem cum prioritate originis ad processionem voluntatis; ergo habet cum tota secunditate, & cum omnibus requisitis ad illam productionem. Non igitur constitutum aliquod commune, sed pater & filius immediatè spirant. *Resp.* idem esse sufficiens & immediatū principium productionis per voluntatem, quod est principium productionis per intellectum; sed non secundum eandem potentiam, quæ est essentia cum relatione; nam pater est principium generationis per essentiam, prout est paternitas: productionis autem Spiritus sancti per eandem essentiam, prout est spiratio. Et quia essentia & relatio in Deo est subsistens, ideo pater ut pater est, principium

est immediatum productionis filij: ut spirator autem est principium immediatum productionis Spiritus S. Et idem dicendum est de filio, qui per spiratiuam potentiam, quæ est essentia, voluntas & spiratio, producit Spiritum sanctum ut principium eius proximum & immediatum. Ad argumentum ergo admissio antecedente in bono sensu, negatur consequentia; quia licet sit idem principium, alia tñ & alia est potētia siue principium quo producit: & consequenter alio constituitur in esse patris & alio in esse spiratoris: quāuis utriusque productionis sit immediatum principium, ut ante diximus. Secundò negatur antecedens formaliter sumptum; quia non est idem principium secundum eandem potentiam, & consequenter non est idem principium quo, ac proinde non est eadem ratio formalis principij, licet sit idem principium materialiter: idem suppositum producens: quod tamen non est totum id quod est principium; cum plura includat principium spirationis quā pater, ut patet ex dictis.

CONTRA secundam concl. argum. Mol. Non datur tertia ratio, quæ intrinsecè includat rationem spiratoris & patris & filij, quasi ex illis nostro modo intelligendi coalescens: eo pacto quo ex essentia & paternitate constitui nostroque intelligendi modo quasi coalescere ratio patris intelligitur; ergo &c. *Resp.* dari tertiam rationē, quæ est ratio spiratoris, in qua clauditur essentia, spiratio, pater & filius modo superius explicato. Sicut etiam in vna ratione Dei clauditur essentia, relationes & personæ.

CONTRA tertiam concl. eadem ferè militant argumenta, quæ contra primam.

CONTRA quartam sunt argumenta, quæ referunt & solunt Capr. Cai. & alij expostores D. Thom. super hoc a. Contra eandem concl. argum. Vasq. In Deo est tantum vnum principium, nec plura sub illo assignari possunt; ergo nomen illud principium non supponit confusè. Anteced. probatur; quia sub eo non possunt assignari pater & filius tanquam singularia illius, tamen si sint illius nominis connotata. *Resp.* nullam esse consequ. eo quod nomen principij, sicut hoc nomen Deus, vim habet termini singularis: & secundum hanc rationem plura sub illo singularia non possunt assignari: habet etiā vim termini communis: & secundum hanc rationem in pluribus inueniuntur suppositis, pro quibus confusè supponit, ut ostendimus infra q. 39 a. 4. Hanc suppositionem quidam dicunt esse non Logicam, sed Philosophicam. De hac legendi sunt Ban. & Zumel. super hoc art.

De sententia Durandi & Arimin. nihil diximus, quia sufficienter fuit à recentioribus confutata.

TERTIA CONTROVERSIA.

An principium quod spiratiuum per se ac necessario postulet pluralitatem suppositorum?

PRIMA sententia est Scoti in 1. dist. 12. quā explicat Rada contr. 16. a. 1. tribus conclusionibus. Prima est. Non est conditio necessario requisita ad spirandum, quod spirator sit vnica tantum persona, nec quod sint plures personæ. Secunda conclusio. Conditio necessario requisita ad spirandum est, quod virtus spiratiua sit in re priori, & re ipsa distincta à Spiritu S. siue illa res sit vna persona siue plures. Tertia conclusio. Spi-

Sententia
Doborum.

ritus sanctus ex ordine, qui est inter intellectum & voluntatem diuinam, necessariò est à duabus personis, licet hæc dualitas per se non requiratur.

D. Thom. hic in resp. ad 1. & in 1. dist. 17. qu. 1. a. 2. docet Spiritum sanctum procedere à patre & filio in quantum sunt vnum, & in quantum sunt plures modo superius explicato, & latius inferius explicando. Cuius sententiam sequuntur omnes eius discipuli & expostores dicentes cum Caiet. principium spiratiuum quod exigere necessariò & per se pluralitatem suppositorum & non per accidens aut solum concomitanter. Quamuis Cai. supra a. 2. sententiam Scoti non improbabilem reputauerit. Sed Cai. sensum aperientius inferius.

Resolutio.
Aperitur
Status con-
trouersie,
& proba-
tur emanationem
spiritus S.
per se possu-
lare plurali-
tatem in suppo-
sitorum in
spiratore.

CONSIDERANDUM est primò emanationem siue productionem, qua aliquid ab aliquo producit, mediam esse saltem modo nostro concipiendi inter producentem & productum. Quod igitur alicuius emanatio siue productio sit necessariò, ac per se à pluribus diuinis suppositis dupliciter potest intelligi. Vno modo ex parte producentis, quia scilicet ea est producentis natura, vt in pluribus sit vna specie ac numero indiuisa personis: & emanatio siue productio, ex eiusdem proueniat nature potentia, quatenus personis omnibus est communis: & hoc modo creature productio necessariò ac per se ex diuinis omnibus sibi vendicat esse personis, quia nimirum potentia, qua producit creatura, diuinitati continet ea ratione qua reperitur in tribus secundum omnes eius perfectiones absolutas: ex quibus vna præcipua est creatiua potentia. Conuenit igitur creature per se ac necessariò à tribus diuinis personis produci ex parte producentis: & ob eandem causam non conuenit per se, sed quali per accidens ratione ipsius creature productæ à pluribus emanare personis; nam cum sit eadem singularum potentia & operatio ad extra personarum, æquè perfecta esset quævis mundi creatura, si ab vna sola produceretur persona, sicut modo est à tribus emanans. Alio modo potest esse siue intelligi productio alicuius à pluribus personis necessariò ac per se ex parte producti: quando scilicet ea est natura siue ratio aut proprietates rei productæ, vt eius emanatio non nisi à pluribus esse possit, si suo debet gaudere constitutiuo: vt exempli gratia: si mundus aut Angelus sua essentiali perfectione careret, data hypothese quòd ab vna crearetur persona. De priori sensu nulla potest inter Catholicos esse dissensio. Nam supposita Trinitate personarum in diuinis pater & filius in omnibus vnum sunt, in quibus non distinguit inter eos oppositio relatiua. Certum est autem non opponi relatiuè patrem & filium secundum virtutem aut actum spirandi; igitur productio spiritus S. pluralitatem exigit personarum ex parte productæ. Quæstio igitur est de posteriori sensu, quem etiam præfert propositæ controuersie titulus, ac dilucidè satis exprimit ea ipsa verborum forma. Quæsitum est enim an principium quod spiratiuum per se ac necessariò pluralitatem posset personarum, adeò vt principium spiratiuum vt sic, siue spirator vt sic esse non possit absque pluralitate suppositorum scilicet patris & filij: quod est querere: an processio spiritus S. ex parte ipsius amoris procedentis: siue, an spiritus S. procedens ex sua proprietate personali pluralitatem exigit personarum in principio quod spiratiuum siue in spiratore: an autem illi sit solum per accidens & concomitanter annexa, vt

de principio creatiui dictum est.

Secundo obseruandum est, processionem amoris dupliciter posse considerari. Vno modo absolute siue in communi præcindendo à singulis huius processionis modis. Alio modo vt processio talis amoris, qui est spiritus S. Et rursus processio spiritus S. dupliciter potest considerari. Vno modo vt est processio spiritus S. vt sic. Alio modo vt est processio spiritus S. prout hac personali proprietate constituitur & à quatuor alia persona distinguitur. Si sermo sit de processionem amoris vt sic siue præcise, certum est eam per se ac necessariò non requirere pluralitatem suppositorum in suo principio spiratiui; quoniam processio amoris vt amor est, hoc solum exigit, vt sit à verbo siue notitia diligentis, qua representatur obiectum, & à voluntate vt elicitiua potentia, cui non necessariò conuenit, vt vna numero sit in multis suppositis: vt patet in Angelis & hominibus in quibus perfecte procedit amor etiam amicitia, qui tamen est ab vno supposito. Nam etiam amicitia semper sit ad alterum, atque adeò inter duos se inuicem amantes, non est tamen in duobus his amor vnus numero, sed à duobus amantibus duplex amicitia perfectus spiratur amor. Postulat igitur amor præcise sumptus, vt sit à verbo tãquam principio formali motiui voluntatis, & à re verbo representata vt finaliter mouente, à voluntate vt principio quo, & à volente vt supposito seu principio quod. Hæc autem omnia in vnico possunt reperiri supposito; igitur processio amoris vt sic pluralitatem non exigit personarum, ac proinde neque processio spiritus S. vt amor est præcise, suppositorum pluralitatem postulat necessariò; alioquin omnis amor talem exigeret pluralitatem. Et quoniam in Deo potest concipi ratio spiritus S. absque processionem eius à filio, vt patet ex supra dictis art. 2. idcirco processio spiritus S. vt sic non postulat per se suppositorum pluralitatem in spiratore; Quævis. n. secluso per intellectum ordine originis inter filium & spiritum S. non esset inter eos realis distinctio, & essent vna persona; vtriusque tamen hæc vna rationem & proprietatem haberet verbi scilicet amoris, non minus perfecte quàm nunc habeat cum distinctione reali. Esset itaque tunc spiritus S. & tamen non à duabus sed ab vna sola persona. Denique si loquamur de processionem spiritus S. prout est hæc indiuidua persona tali proprietate constituta: dicendum est illud in sui principio productiuo necessariò postulare suppositorum pluralitatem scilicet patrem simul & filium, vt vnum spiratorem & duos spirantes. Cuius veritatis multa solent à Doctoribus & A. nostri D. expostitoribus argumenta produci.

Processio amoris vt sic

Processio spiritus S. vt sic.

Processio spiritus S. vt hæc persona.

1. argum.

Primum argumentum illud est, quod sæpè repetit D. Thom. ex August. in 6. de Trinit. c. 5. & alijs patribus præsertim quæst. seq. art. 1. ad 3. vbi sic loquitur. Spiritus S. dicitur esse nexus patris, & filij; quia cum pater amet vnica dilectione se, & filium. & e conuerso, importatur in Spiritu sancto, prout est amor, habitudo patris ad filium, & e conuerso, vt amantis ad amatum: sed ex hoc ipso, quòd pater & filius se mutuò amant, oportet, qd mutus amor, qui est Spiritus sanctus, ab vtroque procedat. Et in 1. sent. distinct. 10. quæst. 1. artic. 3. hæc habet verba: Quando aliquis placet sibi in aliquo, trahit se in illud, & coniungit se illi, quantum potest, ut a vt illud efficiat suum: & inde est, quòd amor habet rationem vniendi amantem, & amatum. Et quia Spiritus sanctus procedit vt amor, ex modo processionis habet, vt sit vnio patris & filij. Et infra: Pater, & filius dicuntur vnum

spiritu sancto non effectiue, sed quasi formaliter. Sed est forma duplex: quadam manens & quiescens in his quorum est forma: & sic per modum forme se habet ad personas diuinas essentia diuina: & sic vniuntur formaliter amore essentiali. Est, & aliquid formaliter vniens non quasi inherens, sed quasi procedens ab utroque, vntorium, ac si diceremus, aliqua duo corpora vni per aliquem liquorem ab eis procedentem: & ita pater & filius vniuntur Spiritu S. Hæc ibi.

*Caetani
obicit.*

D. fensio.

Sed discursum hunc Cai ait esse deficientem; quia connectere, vniere & similia, non conueniunt (inquit) Spiritui S. ex proprietate personali, sed ex inclusio amore essentiali. Hanc tamen ego rationem D. Tho. arbitror esse omnium efficacissimam, eo quod non solum communia, sed etiam propria complectatur amoris personaliter dicti. Quamuis enim connectere & vniere sic absolute conueniant amori ut amor est & ad amorem essentialem in Deo pertineant: connectere tamen & vniere per modum vnus impulsus à duobus vnus voluntatis ac volitionis suppositis procedentis soli conuenit amori personali ex eius proprietate constitutiva. Cum enim ut ante diximus, nulla sit oppositio inter patrem & filium in hoc, quod est spirare Spiritum sanctum: necesse est ab vna simplicissimaque patris & filij voluntate, per vnum ac simplicissimum actum procedere personalem amorem, qui est Spiritus sanctus, qui hoc ipso quod amor est perfectissimus, ex sui propria & intrinseca ratione sibi vendicat, ut à mutua patris & filij dilectione procedat, alioquin non adequaretur terminus actui se mutuo diligentium patris & filij: nec dilectionis obiecto complectenti simul essentiam & personas; nec procederet Spiritus S. ut amor perfectus, ut etiam deducit Richardus de S. Victore lib. 3. de Trinitate c. 3. 7. & 11. dicens amorem esse non posse perfectum neque iocundum, nisi sit saltem duorum: & amoris plenitudinem ex sui natura plura postulare supposita. Hoc quod præcipuum esse diximus argumentum, alio modo explicat Vasq. disputat. 150. c. 2.

*Caetani
Suar. q. 11.*

Sed ait Suar. hac ratione conuinci quidem de facto Spiritum S. procedere à duabus personis, quia de facto est nexus duorum: non tamen probari hoc per se conuenire Spiritui S. ex vi sue proprietatis personalis. Nam quando (inquit) August. dicit Spiritum S. esse nexum, non dicit denominationem hanc illi conuenire sub illa formalitate seu perfectitate, sed solum de facto ita esse. Neque etiam hoc formaliter pertinet ad rationem vel perfectionem amoris: amor enim patris quatenus diligit seipsum, non minus perfectus est, quam sit amor patris & filij quatenus se mutuo diligunt; ergo si esse posset pater prima persona seipsam diligens absque filio, non minus esset productiua per amorem, quantum est ex perfectione amoris. Sed ex his nihil minuitur, sed magis aperitur prædictæ rationis efficacia. In hoc enim posita præcipue videtur esse controuersia: an supposita personarum in Deo trinitate, Spiritus S. ex propria sua ratione siue ex personali suo constitutiuo processione sibi vendicat à duabus personis scilicet patre & filio; ut ait sanctus Thomas; an per accidens tantum & concomitanter concurrat filius ob naturam cum patre identitatem, & in ijs omnibus conuenientiam in quibus patri non opponitur relatiue, ut opinantur Scotus & alij. Dicimus nos, cum ait Aug. & alij Patres & Scholastici spiritum S. esse nexum patris & filij, intelligendum esse per se & ex propria ratione personali, ob rationem superius

assignatam: ubi etiam cum Richardo diximus ad perfectionem amoris pertinere, ut sit mutus & sit nexus amantium. Nec verum est (supposita in Deo trinitate personarum) æquæ perfectum esse amorem patris quo seipsum diligit, sicut amor patris & filij quatenus se mutuo diligunt: Amor enim quo pater intelligitur seipsum præcisè diligere, non fertur ut sic in obiectum adequatum diuinæ dilectionis, quod est diuinum bonum confurgens ex absolutis omnibus & relatiuis. Quamuis enim ut art. 3. q. 29. notauimus cum Caetano, relatio formaliter & incommunicabilis non dicat perfectionem neque imperfectionem, necessaria tamen est ad complementum infinitæ perfectionis & bonitatis in Deo, cuius vna natura ex sui infinitate tribus subsistit incommunicabilibus subsistentijs. Hoc verò bonum adequate respicit vna voluntas patris & filij se mutuo diligentium, & amorem spirantium, qui est intrinsecus eiusdem dilectionis terminus: ac proinde simul cum patre & filio infinitè dilectus. Sicut igitur essentia diuinæ perfectio pluralitatem exigit personarum & relationum: ita diuini amoris perfectio pluralitatem exigit sese mutuo diligentium, & vnum numero amorem spirantium. Quod autem addit Suar. si esse posset pater prima persona seipsam diligens absque filio &c. ad rem non facit, loquimur enim supposita personarum in Deo trinitate, quæ tota simul vnum est infinitæ dilectionis obiectum; præcisè verò filio, iam non esset Deus, ut est, nec Spiritus S. eadem esset numero persona, quæ nunc est, nec eiusdem rationis. Nos verò loquimur de spiritu sancto prout hæc numero persona est tali proprietate constituta.

Secundum argumentum sumatur ex propria ratione distinctiui personalis in diuinis, quæ est oppositio secundum relationem originis. Igitur, ut Spiritus S. distinguatur à filio, necesse est ut ab eo procedat sicut à patre. De materia huius argumenti latè disseruimus in art. 2. huius quæstionis. Hoc utitur Zumel. disp. 4. concl. 2. quem lege, si placet.

Tertium argumentum deducitur ex personali proprietate constitutiva spiritus S. Quia spiritus S. prout nunc procedit, dicit ex vi sue processione habitudinem relatiuam ad patrem & filium; ergo per se respicit & requirit vtramque personam ad sui productionem. Antecedens patet ex supradictis de principio spiratiuo siue spiratore, ad quem diximus cum D. Th. requiri ut conditionem necessariam pluralitatem suppositorum: quod hic etiam affirmat Cai. & explicat Zum. post 3. concl. suam. Consequenter verò probatur; quia relatio per se & quidditatiue respicit suum terminum adequatum: terminus autem adequatus relationis constitutiuus spiritus S. est spirator, qui idè est realiter quod pater & filius, & vnum ac immediatum cum eius productionis spiritus S. principium; igitur ad patrem & filium ut ad vnum principium & distinctas personas per se refertur spiritus S. Hoc ferè discursu latius explicato ad institutum probandum utitur Suar. lib. 10. c. 6. n. 6. & 7.

Sed contra probationem antecedentis argumentatur Val. id quod per se & formaliter concurrat ad productionem alterius & influit in illud, non est productionis conditio, sed principium aut de ratione principij productiui: at duo supposita diuina, ut duo sunt, per se etiam concurrunt ad productionem spiritus S. ergo dualitas suppositorum non est conditio, sed pertinet ad rationem principij spiritus

Val obicit.

quoniam eadem est realiter paternitati & filiationi, utramque complectitur: adeo ut nomine potentiae spiritalis comprehendatur essentia & relatio spirationis, cum relationibus paternitatis & filiationis ab ea praesuppositis, & eidem identificatis. Vnde ad argumentum dico, antecedens verum esse de virtute spiritali quo ad omne absolutum, quod in recto significat: non vero quoad omne relatum quod connotat siue significat in obliquo: sicut ait D. Th. q. 42. a. 5. ad 3. de potentia generandi eam scilicet esse communem tribus personis quantum ad essentiam, sed quantum ad notionem, quae connotatur, propriam esse patris. Et haec mihi videtur omnium optima resolutio.

Respon. 1.

Contra primam respons. est argum. Valen. supra confutatum. Contra eandem respons. argum. Rada. Primò: Quia distinctio inter personas diuinas, & pluralitas earum nec est ratio formalis principij creatiui, nec conditio; ergo neque est conditio principij spiritali. Respond. nullam esse consequ. ob rationem superius assignatam: & praefertim quia Spiritus S. procedit ut nexus &c. Sed contra arguit Rada. Spiritus S. dicitur nexus patris & filij, quia nectuntur in Spiritu S. sicut in communi producti: at creatura est commune productum; ergo etiam creatura dicitur nexus trium personarum, quod est absurdum: Primò; quia personae non necessario nectuntur in creatura, quia liberè eam produciunt: Secundò; quia est res inferioris ordinis. Respond. Spiritum S. esse nexum, non quomodocunque, sed ut terminum dilectionis intrinsecum ipsa dilectione productum: quod de creatura dici non potest.

Solut.

Replica

Sol.

Inf. 2.

Solut.

Secundò principalem responsionem sic arguit. Si pluralitas suppositorum est conditio necessaria ad spirandum, sequitur, quod pater non producit Spiritum S. Probatur sequela; quia pater non est plures personae sed una; ergo &c. Respond. nullam esse consequ. Ad probationem negatur sequela. Non enim sequitur patrem non producere, sed patrem solum sine filio non producere: quia pater simul cum filio coniunctus conditionem habet pluralitatis, quam neuter seorsum habet.

Alia eiusdem authoris argumenta ex dictis facilem habent solutionem, ex quibus etiam diluuntur, quae hic produciunt expolitores & solvunt.

PRÆDICTAS esset addenda QUARTA CONTROVERSA de veritate propositionis: an scilicet haec propositio, Pater & filius sunt vnum principium Spiritus S. proprie & rigore sit vera? Sed quoniam hic eam perspicue & eruditè versant & definiunt expolitores, ac praefertim Zum. disp. 1. idcirco laborem nostrum in ea diligentius examinanda superuacaneum existimamus.

Sume 2.

Molina.

Differunt hic Zum. disp. 3. & Molina disp. 3. & 4. de regulis obseruandis circa nomina diuina abstracta & concreta, adiectiua & substantiua, absoluta & respectiua. Sed huius quaestionis propria sedes est in q. 39. art. 4. & 5.

Vide quae scribit Cai. circa responsiones ad argumenta D. Tho.

Circa respons. ad 4. argum. ubi S. Tho. negat hanc propositionem, Pater & filius sunt vnum principium, quod est pater; quoniam ut inquit Bannes, fumendo relatum illud, quod, restrictiue est falsa propositio, quamuis copulatiue sit vera: censet Mol. simpliciter esse concedendam; quoniam (inquit) relatum quod, cum sit neutrum, refert principium subsistens commune patri & filio, nempe spiratorem; spirator autem

Mol. diffam
respon. itur.

A est principium quod est pater & filius: Sicut vnus Deus est pater & filius. Sed hoc argumento non probatur nisi veritas sensus copulatiui. Cum itaque propositio sit ambigua, non est simpliciter admittenda.

QVAESTIO XXXVII.

De nomine Spiritus S. qui est amor, in duos articulos diuisa.

Deinde quaeritur de nomine amoris. Et circa hoc quaeruntur duo.

Primò, Vtrum sit proprium nomen Spiritus sancti.

Secundò, Vtrum pater, & filius diligant se Spiritu sancto.

Ratio ordinis.

IN EXORDIO quaestionis praecedentis reddita est ratio ordinis trium quaestionum de Spiritu S. quarum haec est secunda, quae duos habet articulos. In quorum primo quaeritur quid nominis, & simul etiam quid rei Spiritus S. quatenus ut amor concipitur, & amoris vocabulo significatur. In secundo quaeritur denominatio ex eodem Spiritu S. quatenus amor est, ad patrem & ad filium deriuata, & hac propositione significata; Pater & filius diligunt se Spiritu sancto.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum amor sit proprium nomen Spiritus sancti.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod amor non sit proprium nomen Spiritus sancti. Dicit enim August. lib. 15. de Trin. Nescio cur sicut sapientia dicitur & pater, & filius, & Spiritus sanctus, & simul omnes, non tres, sed una sapientia, non ita & charitas. Et verum quod dicitur pater, & filius, & Spiritus sanctus, & simul omnes una charitas. Sed nullum nomen, quod de singulis personis predicatur, & de omnibus in communem singulariter, est nomen proprium alicuius personae. Ergo hoc nomen, amor, non est proprium Spiritus sancti.

2. Praeterea, Spiritus sanctus est persona subsistens: sed amor non significatur ut persona subsistens: sed ut actio quadam ab amante transiens in amatum. Ergo amor non est proprium nomen Spiritus sancti.

3. Praeterea, Amor est nexus amantium, quia secundum Dion. 4. c. de diu. nom. est quadam vis unitiua: sed nexus est medium inter ea, quae connectit, non autem aliquid ab eis procedens. Cum igitur Spiritus sanctus procedat à patre, & filio (sicut ostensum est) videtur, quod non sit amor, aut nexus patris, & filij.

4. Praeterea, Cuiuslibet amantis est aliquis amor: sed Spiritus sanctus est amans. Ergo eius est aliquis amor. Si igitur Spiritus sanctus est amor, erit amor amoris, & Spiritus à spiritu. Quod est inconueniens.

Sed contra est, quod Gregor. dicit in 8. Hom. Pentec. Ipse Spiritus S. est amor.

Respond. Dicendum, quod nomen amoris in diuinitate sumi potest essentialiter, & personaliter. Et secundum quod personaliter sumitur, est proprium nomen Spiritus sancti, sicut verbum est proprium nomen filij.